

**MEES
MÖNDAVEREST**

Kaanefoto Peeter Schneider eestistatuna Olev Saarkund

© MTÜ Neeruti Selts toimetised A-545 2017

Koostanud ja toimetanud Tiiu Uusküla.

Eriline tänu abi eest kuulub jägmistele inimestele:

Hanno Tamm, Pille Kõlli; Tiina Miilpalu, Rein Saukas.

Fotod erakogudest.

*LOODUSHOIDLIK,
KULTUURIPÄRANDIT AUSTAV
JA SÄILITAV, AKTIIVSET
ELLUSUHTUMIST POOLDAV
MAAILMAVAADE, SEE ON
NEERUTI SELTS*

© MTÜ Neeruti Selts
Viru 14 Kadrina 45201

e-post neerutiselts.mtu@gmail.com

kodulehekülg www.neerutiselts.ee

telefon 55525314

Mõnda Peeter Schneideri järglastest

Kadrina koguduse personaalraamat VI (Kihlevere, Tõdva-Kõnnu, Lasila, Mädapea, Imastu, Pala, Tapa), 1898–1925. – EAA, f. 1227, n. 1, s. 130, l. 139–140 annab teada:

Christian ja Leenu Schneideril kokku 8 last: Jakob (16. VIII 1870), Kustav (8. I 1875), Juli Marie (30. X 1879), Peter (6. IX 1882), Johannes (8. IV 1885), Eduard (3. I 1888), Carla (28. VII 1890), Mali (8. VIII 1893).

Märkus kirikuraamatus isa teate järele: *Vanima venna Jakobi (16. X 1870 Kundes) poeg Johannes (22. XII Kundes) jäi 1918 ilmasõjas kadunuks.*

Peeter Schneider (Saarkund) abiellus Emilie Sophie Katsch'iga, peres 3 järeltulijat. Tütar Koido Emilie Saarkund (01.10.1910-25.04.1992) jäi vallaliseks. Noorim lastest Endla Anniki Schneider (09.12.1914-08.01.2006) sündis Tallinnas, õppis E. Lenderi Tütarlaste Eragümnaasiumis ja Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas. Töötas TÜ Silmakliinikus. 1944 suundus Rootsi, kus töötas silmaarstina. Abikaasa Ants Hielo, tütar Merike (1942) ja poeg Ants-Peeter (1953).

Kadrinas hästi tuntud kauaaegne jaamaülem ja jaamakorraldaja Olavi Lembit Schneider (23.04.1908-23.03.1984) oli lastest keskmine. Ta abiellus 09.01.1939 Meta Mölnikuga (05.07.1911-09.07.2004). Peres kaks tüdart: Pille Kai (1940) ja Silja Anu (1943).

Peeter Schneider rehabiliteeriti posthuumselt 1960ndatel aastatel. Tema kodutalu kompenseeriti pärijatele EVP-des.

Eesti autonoomia sünd 1917. aastal

Hanno Tamm

Esimene Maailmasõda oli viinud Vene Impeeriumi majanduslikku ja poliitilisse kaosesse. Vene keiser loobus võimust ja riiki juhtis Vene Ajutine Valitsus.

Ära kasutades Vene revolutsiooni ja sellega alanud tsaaririigi lagunemist, asuti eesti juhtivate tegelaste algatusel ka Eestile autonoomiat nõudma. Autonoomia mõte oli eesti haritlaste hulgas juba varemini liikunud, aga Vene tsaaririigi poliitika ei lasknud seda mõtet hakata teoks tegema. Jaan Raamot oli Vene Duuma liikmena Ajutise Valitsuse peaministrile vürst Lvovile ette kandnud, et Baltimaad vajavad viivitamata omavalitsust. Peaminister oli sellega nõus ja andis Raamotile 8. märtsil 1917 (vkj) kirja nr 5671, millega volitas teda seda küsimust Eesti osas kohapeal teiste eesti tegelastega läbi arutama ja vastavat seaduseelnõu valmistama ning temale esitama. Samal ajal oli autonoomia küsimus ka Jaan Tõnissoni, Jüri Vilmsi ja teiste poolt üles võetud. Ühine koosolek autonoomia seaduse kava arutamiseks peeti Tartus. Seal valmis ja võeti vastu autonoomia seaduse eelnõu ja saadeti Vene Ajutisele Valitsusele kinnitamiseks.

Uuest ajavaimust nakatusid ka Petrogradis ning Soomes vene armees teenivad eesti sõjaväelased. Märtsi algul 1917 moodustati Eesti Sõjaväelaste Keskkomitee, mis koosnes üksikutes väeosades teenivatest eestlastest saadikutest. Kooskämiskohaks olid Eesti Jaani koguduse ruumid. Keskkomitees tegutsesid Julius Seljamaa, Karl Einbund, Theodor Käärrik, Kustas Utuste, Mihkel Lüll, **Peeter Schneider** jpt.

Virumaal Vohnja valla Mõndavere külas 1882. . sündinud **Peeter Schneider** oli hiljem Petrogradi Eesti Sõjaväelaste Keskkomitee esimees ja Tallinnas moodustatud Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee liige.

Eesti autonoomia seaduse kinnitamine viibis. Siis otsustasid Sõjaväelaste Keskkomitee ja Petrogradi eestlased korraldada **manifestatsiooni** nõudmiste kiiremaks läbivaatamiseks. 40 000 osavõtjaga üritus toimus **8. aprillil 1917** Peterburi Jaani kiriku juurest Tauria Palee juurde. Seal asus Vene Ajutine Valitsus. Manifestatsioonil pidas kõne ka **Peeter Schneider**.

Tulemus oli meeldiv – 12. sprillil 1917 moodustati ühtne Eesti kubermang Liivimaa põhjaosast ja Eestimaa kubermangust. Kubermanguomissariks sai Jaan Poska.

Vene Ajutise Valitsuse 12. aprilli 1917 määruse alusel hakati moodustama Eesti Maanõukogu – see oli alus Eesti autonoomiaks. Toimusid valimised ja Maanõukogu astus kokku 14. juulil 1917.

Algas uus tähtis ajajärk Eesti elus – maa valitsemise oma kätte võtmine. Maanõukogu juhatuse esimeheks valiti vasakmeelne Artur Vallner. Oktoobris 1917 valiti konfliktse Vallneri asemele Maanõukogu esimeheks Kadrina mees advokaat Otto Strandmann.

Maanõukogu võttis vastu rea olulisi elukorralduslikke seadusi. Olulisemaks saavutuseks jäid tema ajaloolised otsused 28. novembrist 1917. Nendega kuulutas Maanõukogu end ainsaks kõrgema võimu kandjaks Eestis ja deklareeris, et Eestis kehtivad ainult Maanõukogus heaks kiidetud seadused. Need otsused tähendasid Eesti lahutamist Venemaast ja avasid tee iseseisva Eesti riigi loomisele.

Tõdva-Kõnnu mõisahoone

Tõdva-Kõnnu koolimaja

Kõnnu küla kokkutulekud on aset leidnud kooli endises asukohas Kroonikaraamat algab sissejuhatusena kooli minevikust lausega: *Kõnnu kool töötas juba 19. saj alates, mis aastast, täpselt ei tea.*

Kadrina vallaleht *Kodukant* augustis 2017 annab teada:

29. juulil Kõnnu küla platsil toimunud Kõnnu küla 51. kokkutulekul oli kokku 65 osalejat, viie võrra enam kui aasta eest. Kokkutulnud lubasid jätkata Kõnnu kokkutulekutega vähemasti kuni 55. korrani. Ikka juulikuu viimasel päeval kell 14. Seltskond mekkis piknikuroogi, ajas juttu, meenutas vanu aegu ning lasi veereda ka seltskondlikel lauludel.

Vohnja valla Kõnnu Algkooli uue hoone avaaktuse kavaleht 5. novembril 1939 kell 14.00 kirjutab:

1. *Koolimaja pühitsemine – praost Beermann.*
2. *Vallavalitsuse esindaja avasõna.*
3. *Maavalitsuse esindaja sõnavõtt.*
4. *Koorilaule – Põllupidajate ühingu segakoor.*
5. *Õpilaste esindaja sõna.*
6. *Kooli ajaloo – koolijuhataja.*
7. *Tervitused.*
8. *Lõppsõna.*
9. *Hümn.*

Esimene laul kavalehel ühiseks laulmiseks:

Pühitse, Issand, uut hoonet kui valgusekoda, et õpiks noorus siin tundma ka Jumala radu! Murede öös, võitluses, õnnes ja töös varja ja kaitse meid kõiki. Õnnista armuga nüüdseid ja homseidki põlvi, kellelt siin ootab kord kodumaa kaunimat külvi. Päikeseks veel ole sa noortele teel õilsate tähiste poole! (A.Abel)

Kõnnu kooli ja ühtlasi ka külarahva esimene kokkutulek leidis aset 27. juulil 1974. Kroonikaraamatu sissejuhatus aga lõpeb teadetega:

Kõnnu kool suleti 1959. aastal õpilaste vähesuse tõttu. /.../ Meie koolihoone põles maha 7. jaanuaril 1969.

Elamusi Peterburis ja Eestis aastatel 1917/1918 päeviku põhjal

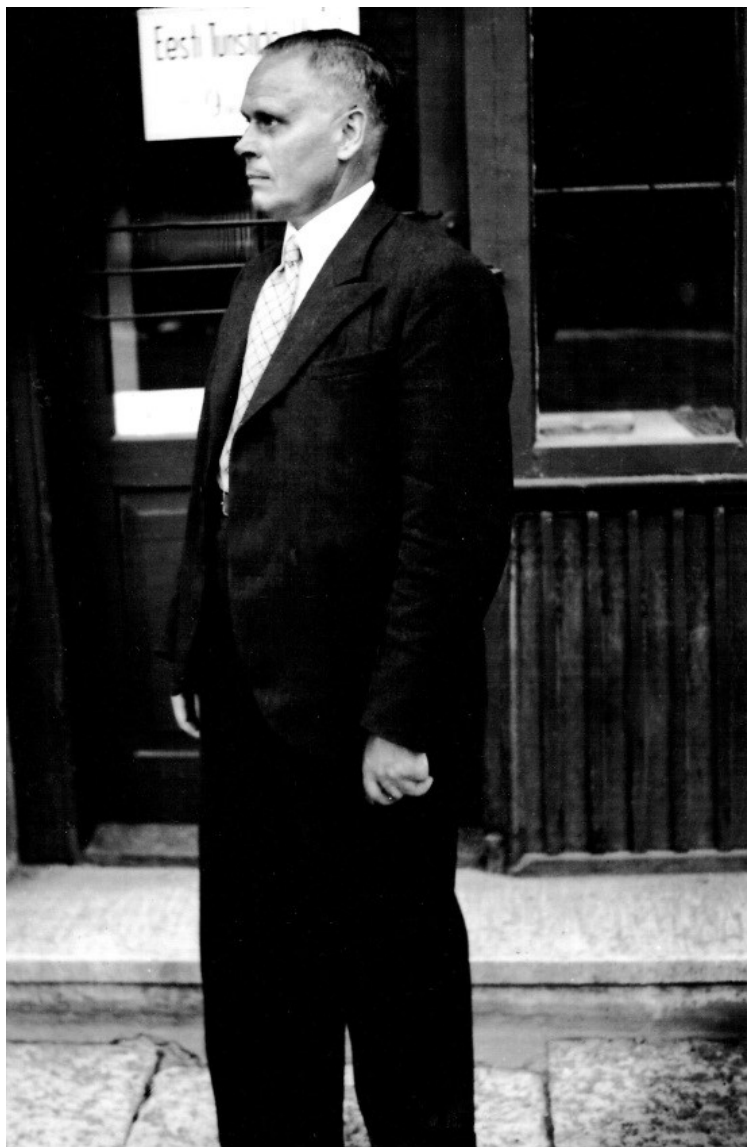
Andreas von Antropoff

Ilmunud ajakirjas *Akadeemia* nr 8 2002

Tõlkinud Helle Lunge

*Eelnõu läbiviimise toetamiseks organiseeriti Eesti Vabariiklaste Liidu juhtide Karl Lutsu, Julius Seljamaa ja sõjaväelaste Theodor Kääriku, **Peeter Schneideri** jt eestvõttel Petrogradis 26. märtsil (8. aprillil) Tauria palee ette võimas eestlaste rongkäik, millest võttis osa ümmarguselt 40 000 eestlast, neist kuni 15 000 sõjaväelast. Eesti Vabadussõda 1918–1920. I. Tallinn: Mats, 1996, lk. 27*

***Peeter Schneider** (eestistanuna Olev Saarkund) oli sündinud 18. IX 1882 Virumaal Vohnja valla Mõndavere külas väiketaluniku pojana. Oli õppinud trükitöeline, lõpetas eksternina kõrgemad kommerts-kursused Peterburis ja käis arvatavasti vabakuulajana ka ülikooli õigusteaduskonna loenguil. Trükitöeliste ametiühingu organiseerijana saadeti 1906. a Peterburist välja ning elas Soomes. Mobiliseeriti 1914. a ja teenis vanema laevaehitustehnikuna (sõjaväeametnikuna) Peterburis. Oli 1917. a märtsis üks eesti sõjaväelaste organiseerijaid Petrogradis, eestlaste massidemonstratsiooni korraldajaid (ta pidas seal ka kõne), Petrogradi Eesti Sõjaväelaste Keskkomitee esimees ja Tallinnas moodustatud Eesti Sõjaväelaste Ülemkomitee liige, hiljem ka Eesti Iseseisvuslaste Liidu asutajaid. Pärast Vabadussõda töötas ETK sekretärina ja Punkide firmas ametnikuna, turismibüroo omanik 1935-1940, Eesti Turistide Ühingu asutaja ja ajakirja Eesti Turist toimetaja. 1940. a oli Tallinna Majandusõpilaste Kooli õpetaja, arreteeriti 16. X 1940, mõisteti § 58-10 alusel 5 aastaks asumisele ja saadeti Taškenti. Arvatavasti hukati samal aastal.*

Peeter Schneider, eestistatuna Olev Saarkund, 1940

Mõnda Mõndavere külast ja koolist

Mõndavere (19. sajandil ka *Mõndafer*) – küla Lääne-Virumaal Kadrina vallas. Kaasajal on Mõndavere Kadrina valla 37 küla seas oma 11 püsielanikuga üks väiksemaid.

Tõdva-Kõnnu mõis (saksa keeles *Köndes*) oli rüütlimõis Kadrina kihelkonnas Virumaal. Koduloouuriija Richar Tammik kirjutab oma mahukas uurimuses „Kadrina kihelkond läbi aegade“: *Mõndavere kohta olgu veel öeldud, et 1732. a oli seal 4 veerandadrikut ja 3 vabadikku, samuti 1739. a.*

Rüütlimõisa (*Rittergut*) suuruse alammääraks kehtestati Balti Eraseadusega Eestimaal 450 tiinu, sellest 150 tiinu põllumaad ning lisaks heina- ja karjamaa, Liivimaal 300 tiinu ja 100 tiinu põllumaad, Saaremaal 162 tiinu ja 54 tiinu põllumaad. Rüütlimõisa staatuse säilitasid ka kõik väiksemad mõisad, juhul kui nad olid rüütlimõisana maaraamatusse kantud enne Balti Eraseaduse jõustumist. Rüütlimõisal võisid olla majanduslikult iseseisvad ja rüütlimõisa nõuetele vastavad allüksused, nõndanimetatud kõrvalmõisad (*Beigut*) ja karjamõisad (*Hoflage*) kui kaugemad eraldiasuvad majapidamised. Rüütlimõisa omanikul (mõisavanemal) oli oma mõisa territooriumil: kohtu- ja politseivõim (mõisapolitsei) ja maksuvabadus; ainuõigus pidada veskit (kuni 1871) ja pidada kõrtsi; põletada viina (kuni 1900) ja õlut pruulida; jahti pidada (kuni 1916). Rüütlimõisad olid kuni 1881. aastani vabastatud maamaksust, muudest otsestest maksudest ja majutuskohustusest: nad maksid ainult kohalikke ja kirikumakse. Samas oli mõisavanem kohustatud osa võtma maapäevast ja täitma valitud või määratud omavalitsusameteid. Samuti oli mõisaomanikul rida naturaalmajanduslikke koormisi, nagu teede- ja sillaehituskohustus jms (infoallikas Vikipeedia).